

Sygn. akt X Ga 313/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 stycznia 2014 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach, X Wydział Gospodarczy

w składzie

Przewodniczący Sędzia SO Leszek Guza

Sędzia SO Barbara Przybyła

Sędzia SO Katarzyna Żymelka (spr.)

Protokolant Grzegorz Kaczmarczyk

po rozpoznaniu w dniu **17 stycznia 2014 roku** w Gliwicach

na rozprawie

sprawy z powództwa: **B. C.**

przeciwko:

1. **E. L.**

2. **J. B.**

o zapłatę

na skutek apelacji wniesionej przez pozwanych

od wyroku Sądu Rejonowego w Gliwicach

z dnia 19 lipca 2013r.

sygn. akt VII GC 383/13

1. zmienia zaskarżony wyrok w punktach 1 i 3 w ten sposób, że oddala powództwo i zasądza od powódki na rzecz pozwanych solidarnie kwotę 3.617,00 zł (trzy tysiące sześćset siedemnaście) złotych tytułem kosztów procesu;
2. zasądza powódki na rzecz pozwanych solidarnie kwotę 3.184,00 (trzy tysiące sto osiemdziesiąt cztery 00/100) złote tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

SSO Barbara Przybyła SSO Leszek Guza SSO Katarzyna Żymelka

Sygn. akt X Ga 313/13

UZASADNIENIE

Powódka B. C. wniosła o zasądzenie od pozwanych E. L. i J. B., jako dłużników solidarnych kwoty 53.680 zł z ustawowymi odsetkami i kosztami postępowania tytułem zwrotu zaliczki zapłaconej pozwanym w związku z zawartą umową o dostawę i montaż okien, której pozwane nie wykonały.

Nakazem zapłaty wydanym w postępowaniu upominawczym Sąd Rejonowy w Gliwicach orzekł zgodnie z żądaniem pozwu.

W sprzeciwie pozwane wniosły o oddalenie powództwa w całości. W uzasadnieniu pozwane wskazały, że powódka wpłaciła tytułem częściowej zapłaty kwotę 20.000 zł, natomiast pomimo wystawienia dokumentu KP na kwotę 33.680 zł powódka wpłaciła pozwanym kwotę 19.680 zł. Kwota zaś 14.000 zł miała zostać rozliczona poprzez przekazanie agregatu do tynkowania. Pozwane podniosły, iż nie otrzymały wskazanego agregatu ani kwoty 14.000 zł. Pozwane wskazały, że odstąpienie od umowy nie było skuteczne, albowiem powódka nie przedstawiła pełnomocnictwa.

Powódka w toku procesu cofnęła powództwo w kwocie 14.000 zł i zrzekła się w tym zakresie roszczenia.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Rejonowy zasądził od pozwanych solidarnie na rzecz powódki należność w kwocie 39.680 zł wraz z ustawowymi odsetkami i umorzył postępowanie w pozostałej części.

Sąd Rejonowy ustalił, że w dniu 16 kwietnia 2012 r. strony zawarły umowę, na podstawie której pozwane zobowiązały się dostarczyć i zamontować powódce okna na przełomie maja i czerwca 2012 r. za wynagrodzeniem w kwocie 64.698 zł. Przed zawarciem umowy powódka wpłaciła pozwanym na poczet umowy kwotę 19.680 zł, a w dniu 17 kwietnia 2012 r. kwotę 20.000 zł. Pozwane umowy nie wykonały. Powódka działając przez pełnomocnika odstąpiła od umowy pismem z 25 września 2012 r. Powódka potwierdziła oświadczenie pełnomocnika, a odstąpienie było skutecznie złożone. Pozwane były zobowiązane do zwrotu zaliczki. Pozwane nie zwróciły zaliczki w kwocie 39 680,00 zł. Powódka nie miała zobowiązań wobec pozwanych na kwotę 25.879,20 zł. Zarzut potrącenia nie został skutecznie złożony.

Sąd Rejonowy stanął na stanowisku, że postępowanie co do należności głównej w kwocie 10.959,87 zł należało umorzyć na podstawie przepisu art. 203 k.p.c. w zw. z art. 355 k.p.c., a w pozostałym zakresie powództwo uwzględnić.

Zdaniem Sądu Rejonowego strony zawarły umowę sprzedaży o dzieło, pozwane nie wykonały usługi na rzecz powódki, a powódka uregulowała zaliczkę na poczet wynagrodzenia za wykonanie dzieła w kwocie 33.680 zł. Skoro pozwane zamówienia powódki nie wykonały, to powódka miała prawo od umowy odstąpić, co uczyniła oświadczeniem z 25 września 2012 r. zgodnie z przepisem art. 491 k.c. Pozwane były zobowiązane do zwrotu uiszczonej przez powódkę zaliczki, który to obowiązek wynikał z treści przepisu art. 494 k.c. Pozwane zaliczki powódce nie zwróciły. Powódka potwierdziła czynności pełnomocnika chociażby poprzez wniesienie pozwu zgodnie z treścią przepisu art. 103 k.c.

Sąd Rejonowy uznał, iż wierzytelność pozwanych wobec powódki zgłoszona do potrącenia w toku sprawy nie została wykazana, a to na pozwanych w tym zakresie spoczywał ciężar dowodowy w myśl przepisu art. 6 k.c. Wobec powyższego zarzut potrącenia nie został podniesiony w sposób skuteczny.

W apelacji pozwane zaskarżyły wyrok Sądu I instancji w całości.

Pozwane zarzuciły zaskarżonemu wyrokowi naruszenie przepisów prawa materialnego przez błędną ich wykładnię i niewłaściwe zastosowanie (art. 627 k.c. w zw. z art. 65 i 70 § 1 k.c., 491 k.c., 492 k.c.) oraz naruszenie przepisów postępowania (art. 233 § 1 k.p.c., art. 328 § 2 k.p.c.) i wniosły o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w całości, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania i zasądzenie kosztów procesu.

W uzasadnieniu pozwane podniosły, że powódka powinna była dolożyć należytej staranności niezbędnej dla uniknięcia skutku w postaci nieprecyzyjnego określenia terminu wykonania zamówionego dzieła.

Zdaniem pozwanych za bezzasadne należało przyjąć uznanie, że oświadczenie o odstąpieniu od umowy, złożone przez pełnomocnika powódki było skuteczne. Według pozwanych powódka powinna była wezwać pozwane do wykonania zobowiązania w oznaczonym terminie z jednoczesnym zagrożeniem odstąpienia od umowy i dopiero w razie uchybienia terminowi mogła złożyć oświadczenie o odstąpieniu od umowy.

Powódka wniosła o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja pozwanych zasługiwała na uwzględnienie.

Rozpoznając apelację Sąd Okręgowy dokonał gruntownej analizy zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego oraz odniósł się do zarzutów podniesionych w apelacji. Na podstawie przeprowadzonej analizy Sąd Okręgowy doszedł do wniosku, że zarzuty apelacji okazały się zasadne. Wyrok Sądu I instancji okazał się błędny, zaistniała zatem konieczność merytorycznej zmiany orzeczenia Sądu I instancji i wydania wyroku reformatoryjnego.

Sąd Okręgowy nie podzielił stanowiska Sądu Rejonowego zaprezentowanego w uzasadnieniu wyroku.

Sąd Okręgowy uznał, iż złożona apelacja pozwanych dotyczyła punktu pierwszego i trzeciego zaskarżonego wyroku, w którym Sąd I instancji zasądził dochodzone pozwem należności na rzecz powódki. Wprawdzie pozwane wskazały w treści apelacji, iż zaskarżają wyrok Sądu I instancji w całości, a więc również w zakresie punktu drugiego, jednakże na zaskarżenie wyroku w wymienionych punktach wskazuje fakt, iż pozwane w apelacji określiły, jako wartość przedmiotu zaskarżenia kwotę 39.680 zł zasądzoną w punkcie pierwszym wyroku na rzecz powódki i uiściły opłatę od apelacji w kwocie 1.984 zł, a więc liczonej od wskazanej wartości przedmiotu zaskarżenia (39.680 zł x 5%). Na objęcie zakresem zaskarżenia jedynie rozstrzygnięcia w zakresie punktu pierwszego i trzeciego wyroku wskazuje również treść uzasadnienia apelacji.

Bezspornym okazało się, że strony zawarły umowę o dzieło. Zgodnie z przepisem art. 627 k.c. przez umowę o dzieło przyjmujący zamówienie zobowiązuje się do wykonania oznaczonego dzieła, a zamawiający do zapłaty wynagrodzenia. W ramach zawartej umowy pozwane miały wykonać i dostarczyć powódce stolarkę PCV (okna) na wskazane miejsce, a powódka zobowiązała się do zapłaty wynagrodzenia za wykonane i dostarczone okna.

Oczywistym było także to, że pozwane nie wykonały umowy – nie dostarczyły powódce okien, mimo dokonanych przez powódkę wpłat na łączną kwotę 39.680 zł.

Zdaniem Sądu Okręgowego termin wykonania przedmiotu umowy został określony na maj - czerwiec 2012 r. Wprawdzie w § 5 umowy strony określiły termin wykonania umowy, jako V/VI nie sposób jednak uznać, że wolą stron było, iż umowa ma być wykonana w maju – czerwcu roku następnego lub w kolejnych latach. Świadczy o tym treść oferty handlowej pozwanych (k. 106), w której wskazano czas oczekiwania na 5-6 tygodni. Biorąc pod uwagę datę zawarcia umowy o dzieło (16 kwietnia 2012 r. – k. 10-11) upływ wskazanego czasu przypadła na miesiące maj – czerwiec 2012 r. Zatem należało przyjąć, że wykonanie dzieła miało nastąpić akurat we wskazanym okresie. Należy również zwrócić uwagę na fakt wpłacenia zaliczek przez powódkę w kwietniu 2012 r. Zasady doświadczenia życiowego nie pozwalają na uznanie, że jeśli umowa miała być wykonana w roku następnym lub kolejnych latach to powódka wpłaciłaby zaliczki we wskazanej kwocie już w kwietniu 2012 r.

Wymieniony przepis art. 627 k.c. wskazuje na jedną z cech umowy o dzieło w postaci wzajemności świadczeń. Oznacza to, że jeżeli strony umowy o dzieło nie umówiły się inaczej, wynagrodzenie jest należne w momencie oddania (wydania) dzieła. Dopiero w chwili wydania rzeczy wykonawca wyraża w tym akcie wolę przeniesienia na kontrahenta prawa własności. To z chwilą wydania przenoszona jest własność przedmiotu umowy o dzieło na zamawiającego i daje mu prawo do korzystania z niego zgodnie z przeznaczeniem. Dopiero z tą chwilą powstaje obowiązek zamawiającego zapłaty wynagrodzenia. Z zebranego materiału dowodowego nie wynika, że pozwane wykonały dzieło i przeniosły skutecznie jego własność na powódkę. Nie powstał zatem obowiązek powódki do zapłaty choćby części wynagrodzenia za przedmiot umowy.

Sąd Okręgowy uznał odstąpienie powódki od umowy o dzieło (k. 14) za nieskuteczne.

Zgodnie z przepisem art. 635 k.c. jeżeli przyjmujący zamówienie opóźnia się z rozpoczęciem lub wykończeniem dzieła tak dalece, że nie jest prawdopodobne, żeby zdołał je ukończyć w czasie umówionym, zamawiający może bez wyznaczenia terminu dodatkowego od umowy odstąpić jeszcze przed upływem terminu do wykonania dzieła. Z treści wskazanego powyżej przepisu wynika, iż zamawiający może odstąpić od umowy o dzieło przed upływem terminu do wykonania dzieła, po stwierdzeniu, że przyjmujący zamówienie opóźnia się z rozpoczęciem lub wykończeniem dzieła tak dalece, że nie jest prawdopodobne, żeby zdołał je ukończyć w czasie umówionym. Powódka złożyła oświadczenie o odstąpieniu od umowy 25 września 2012 r., a więc trzy miesiące po upływie terminu realizacji umowy. Odstąpienie powódki od umowy o dzieło z pozwanymi należało zatem uznać za spóźnione, a co za tym idzie nieskuteczne.

Uregulowanie zawarte w art. 635 k.c. ma charakter szczególny w stosunku do ogólnych unormowań dotyczących skutków niewykonania umów wzajemnych (w tym w szczególności wobec art. 491 k.c.), a zatem wyłącza stosowanie wskazanych przepisów ogólnych w zakresie odrębnie unormowanym. Wskazany przepis nie znalazł jednak zastosowania, a powódka nie mogła skutecznie powoływać się na jego treść.

Unormowania ogólne dotyczących skutków niewykonania umów wzajemnych również nie znalazły zastosowania. Sąd I instancji błędnie zastosował przepisy art. 491 k.c. i 492 k.c.

Zgodnie z przepisem art. 491 § 1 zd. 1 k.c. jeżeli jedna ze stron dopuszcza się zwłoki w wykonaniu zobowiązania z umowy wzajemnej, druga strona może wyznaczyć jej odpowiedni dodatkowy termin do wykonania z zagrożeniem, iż w razie bezskutecznego upływu wyznaczonego terminu będzie uprawniona do odstąpienia od umowy.

Wskazany przepis określa przesłanki, których spełnienie prowadzi ostatecznie do skutecznego odstąpienia od umowy. Odstąpienie od umowy wzajemnej musi być zatem poprzedzone wyznaczeniem drugiej stronie odpowiedniego dodatkowego terminu do spełnienia świadczenia z równoczesnym zagrożeniem, że w razie bezskutecznego upływu tego terminu strona będzie uprawniona do odstąpienia. Skuteczne odstąpienie od umowy wzajemnej wymaga od wierzyciela złożenia dwóch oddzielnych oświadczeń woli. Wierzyciel musi więc dokonać następujących po sobie dwóch czynności: wyznaczyć odpowiedni termin do wykonania zobowiązania wraz z zagrożeniem odstąpienia od umowy; złożyć oświadczenie o odstąpieniu od umowy, po bezskutecznym upływie odpowiedniego terminu do spełnienia świadczenia. Oświadczenie o wyznaczeniu odpowiedniego terminu wierzycielowi do spełnienia świadczenia musi w sobie zawierać jednocześnie zastrzeżenie, że po jego bezskutecznym upływie wierzyciel będzie uprawniony do odstąpienia od umowy. Te dwa elementy muszą się więc znajdować w jednym oświadczeniu. Wskazany przepis ma charakter normy bezwzględnie obowiązującej (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 1999 r., sygn. akt II CKN 238/98), bowiem sama zwłoka w spełnieniu świadczenia nie daje podstaw do odstąpienia od umowy. Konieczne jest wyznaczenie drugiej stronie odpowiedniego, dodatkowego terminu (wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 5 stycznia 2000 r., sygn. akt I ACa 817/99).

Z zebranego materiału dowodowego nie wynika, że powódka wypełniła wskazane powyżej wymogi i złożyła stosowne oświadczenia we właściwy sposób.

Możliwość odstąpienia od umowy bez wyznaczania drugiej stronie dodatkowego terminu została przewidziana przez ustawodawcę w dwóch różnych stanach faktycznych: w razie umownego zastrzeżenia prawa odstąpienia od umowy na wypadek niewykonania zobowiązania wzajemnego w terminie ściśle określonym (tzw. klauzula *lex commissoria*) oraz jeżeli wykonanie zobowiązania przez jedną ze stron po terminie nie ma dla drugiej z nich (wierzyciela) znaczenia ze względu na właściwości zobowiązania albo ze względu na niemożliwość osiągnięcia zamierzonego celu umowy (art. 492 k.c.).

Ponadto Sąd Okręgowy uznał, iż nie ma przeszkód, aby odstąpić od umowy bez uprzedniego wyznaczenia dodatkowego terminu, jeżeli kontrahent na to zgodził się w sposób wyraźny albo jeśli jednoznacznie odmówił wykonania.

Obowiązkiem powódki było zatem wykazanie wystąpienia przesłanek uzasadniających uznanie, iż zaistniały jakiegokolwiek okoliczności uzasadniające odstąpienie powódki od umowy o dzieło bez wyznaczenia drugiej stronie dodatkowego terminu. Powódka nie wykonała ciężącego na niej obowiązku.

Strony nie zastrzegły w łączącej je umowie prawa do odstąpienia od niej.

Powódka także nie wykazała, że wykonanie zobowiązania przez pozwane w dacie złożenia oświadczenia o odstąpieniu powódki od umowy o dzieło (k. 14) nie miało dla niej znaczenia.

Sąd Okręgowy nie znalazł również podstaw, aby uznać dokonane przez powódkę wpłaty, jako zadatek.

W myśl przepisu art. 394 § 1 k.c. w braku odmiennego zastrzeżenia umownego albo zwyczaju zadatek dany przy zawarciu umowy ma to znaczenie, że w razie niewykonania umowy przez jedną ze stron druga strona może bez wyznaczenia terminu dodatkowego od umowy odstąpić i otrzymany zadatek zachować, a jeżeli sama go dała, może żądać sumy dwukrotnie wyższej.

Sąd Okręgowy stanął na stanowisku, iż również powyższy przepis nie znalazł zastosowania. Wpłacone przez powódkę zaliczki nie miały charakteru zadatku. Zadatek musi być „dany” przy zawarciu umowy, a więc jednocześnie z jej zawarciem. Sąd Okręgowy przyjął stanowisko, iż kwota wręczona kontrahentowi po zawarciu umowy nie może być uznana za uiszczoną tytułem zadatku (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 października 1999 r., sygn. akt I CKN 262/98).

Mimo tego, iż relacja między wysokością kwoty zadatku a wartością przedmiotu świadczenia nie została przez ustawodawcę poddana jakimkolwiek ograniczeniu to Sąd Okręgowy uznał, że wysokość zadatku nie może być całkowicie dowolna. Kwota ta nie może przewyższać wartości głównego świadczenia z umowy, nie powinna także stanowić około połowy należności. Takie stanowisko jest konsekwencją skutków zadatku, jako sankcji na wypadek niewykonania umowy. Nadmierna wysokość zadatku może uzasadniać uznanie go za mający na celu obejście ustawy i jako taki – nieważny w świetle art. 58 k.c.

Biorąc zatem powyższe pod uwagę, na podstawie przepisu art. 386 § 1 k.p.c. Sąd Okręgowy zmienił zaskarżony wyrok i orzekł, jak w sentencji.

Rozstrzygnięcie w zakresie kosztów postępowania okazało się konsekwencją orzeczenia głównego. Oparto je na przepisie art. 98 i 108 k.p.c. Powódka, która przegrała sprawę zobowiązana jest do uiszczenia kosztów poniesionych przez pozwane.

Koszty poniesione przez pozwane w postępowaniu przed Sądem I instancji to :

- opłata skarbową od pełnomocnictwa – 17 zł

- wynagrodzenie pełnomocnika – 3.600 zł.

Orzeczenie o kosztach postępowania odwoławczego oparto na przepisie art. 98 k.p.c.

Powódka, która przegrała sprawę w postępowaniu odwoławczym zobowiązana jest zwrócić pozwanym ich koszty.

Na koszty poniesione przez pozwane w postępowaniu odwoławczym złożyły się:

- opłata od apelacji w kwocie 1.984 zł

- wynagrodzenie pełnomocnika – 1.200 zł.

Wysokość zasądzonego wynagrodzenia radcy prawnego Sąd ustalił w oparciu o § 2 ust. 1 i 2 i § 6 pkt 5 w zw. § 12 ust. 1 pkt 1 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności

radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. nr 163 poz. 1349 z późn. zm.).

SSO Barbara Przybyła SSO Leszek Guza SSO Katarzyna Żymełka